

Schriftlicht

Bij het goede beginnen

G. Kwakkel

Zouden wij het goede van God aannemen en het kwade niet? (Job 2:10)

‘Zouden wij het goede van God aannemen en het kwade niet?’ Dat kun je makkelijk zeggen, zolang als het met jouzelf goed gaat. Maar als je nu eens in de kracht van je leven bent en dan te horen krijgt, dat je ongeneeslijk ziek bent? Of als je een kind naar het graf moet dragen? Als van het ene moment op het andere je hele wereld instort?

Dat was de situatie waarin Job verkeerde. Op één dag had hij al zijn vee en vrijwel al zijn personeel verloren. Op één dag had hij niet maar één, maar alle tien zijn kinderen naar het graf moeten dragen. En alsof dat allemaal nog niet verschrikkelijk genoeg was, verloor hij even later ook nog zijn gezondheid. In plaats van een machtige en gerespecteerde rijke burger werd hij een verschoppeling, die door de mensen gemeden werd. Hij kwam terecht in stof en as. Hij krabde zich met een potscherf om de jeuk van zijn zweren te verlichten. Moet je op zo'n moment zeggen: ‘Zouden wij het goede van God aannemen en het kwade niet?’ Wil God zo met zijn kinderen omgaan: ze goed én kwaad toebedelen? En dan maar van hen vragen dat ze allebei van Hem aanvaarden? Met hetzelfde dankbare of vrome gezicht? Dat wil er bij ons haast niet in. Deze woorden van Job roepen al snel protest bij ons op. Maar in het boek Job worden ze positief beoordeeld. Direct op Jobs uitspraak - ‘zouden wij het goede van God aannemen en het kwade niet?’ - volgt immers het zinnetje: ‘In dit alles zondigde Job met zijn lippen niet.’ Er was niets mis met Jobs uitspraak. Er was op zijn reactie niets aan te merken.

Met zijn lippen

Dat behoeft enige toelichting. Er staat niet kortweg dat Job niet zondigde. Er staat bij, dat hij dat niet deed *met zijn lippen*. In Job 1:22 is dat anders. Nadat Job zijn tien kinderen en vrijwel al zijn bezit was kwijt geraakt, zei hij: ‘De HERE heeft gegeven, de HERE heeft genomen, de naam des HEREN zij geloofd’ (1:21). Daarop volgt dan: ‘In dit alles zondigde Job niet.’ Van zondigen met zijn lippen of met iets anders is daar geen sprake. Er staat kort en goed, dat Job niet zondigde.

Dit verschil tussen Job 1:22 en Job 2:10 heeft al vaak de aandacht getrokken. Zou de schrijver van het boek Job hiermee een bepaalde achteruitgang bij Job willen suggereren? Zo in de trant van: tóen (in 1:22) zondigde hij helemaal niet; nú (in 2:10) zondigt hij niet met zijn lippen, maar misschien wel in zijn hart. En zou die achteruitgang misschien een eerste stap zijn op de weg naar de grote omslag aan het begin van hoofdstuk 3? Waar de vrome Job ineens zijn geboortedag vervloekt?

Er kan een groot verschil zijn tussen wat mensen met hun lippen zeggen en wat zij in hun hart bedoelen. Dat verschil is ook in het Oude Testament bekend. In Jesaja 29:13 zegt de HERE dat zijn volk Hem met de lippen eert, maar dat het tegelijkertijd z'n hart ver van Hem houdt. Maar als dat hier de bedoeling was, heeft de schrijver van het boek Job zich wel heel onduidelijk uitgedrukt. In het Nederlands zeggen wij er niet zo vaak bij, met welk lichaamsdeel wij iets doen. In het Hebreeuws ligt dat anders. Daar wordt het lichaamsdeel

waar het om gaat, vaak met zoveel woorden vermeld. Zie bijvoorbeeld Job 27:4, Psalm 39:2 en Jesaja 40:2 en 5.

Bovendien: het ging er op dat moment juist om, wat Job *zeggen* zou. Dus om wat hij met zijn lippen zou doen. De satan had tegenover de HERE beweerd: 'Pak Job z'n gezondheid af; dan zal hij U vast en zeker openlijk vaarwel zeggen' (Job 2:5). Letterlijk: dan zal hij U de zegen geven. En daarmee bedoelde de satan: dan zal Job U *vervloeken*, recht in uw gezicht. Dat was de vraag waarover de satan en de HERE twistten: zou Job in alle omstandigheden zijn God trouw blijven? Of zou er nu toch een vloekwoord richting zijn God over zijn lippen komen? Maar wat Job ook zei, er kwam geen vloekwoord aan Gods adres uit zijn mond. Hij hield aan zijn God vast. Juist door te zeggen: 'Zouden wij het goede van God aannemen en het kwade niet?' En door tegenover zijn vrouw vol te houden, dat dit in hun situatie geen dwaze, maar een wijze reactie was.

Een begrijpelijk advies

Terwijl de reactie van Jobs vrouw veel meer voor de hand lag. Ga maar na: alles heeft zich onder haar ogen afgespeeld. Van de ene dag op de andere werd zij in plaats van de vrouw van een schatrijke man de vrouw van een man zonder bezit. Samen met haar man had zij haar tien kinderen moeten afstaan aan het graf. Nu was haar man ook nog onder de zweren komen te zitten. Er restte hem niets meer van wat het leven de moeite waard maakt. Hij werd als een paria bespot (vgl. Job 30:9-10). En Jobs vrouw was ervan overtuigd, dat dit alles hun niet buiten God om overkwam. Maar dat Hij er alles mee te maken had.

Nee, zij droeg geen kennis van wat zich in de hemel had afgespeeld. Evenmin als haar man Job. Geen van beiden wisten zij ook maar iets van Gods ontmoeting met de satan. Van de toestemming die de HERE hem verleend had om Job in het verderf te storten. En van de achtergrond daarvan.

Toch zei Job, dat het de HERE was die hem alles gegeven en weer afgenomen had. Door dat te zeggen, zondigde hij niet (1:21-22). De satan had Job zijn bezit en zijn kinderen afgepakt.

Toch zei de HERE tegen de satan niet zonder meer, dat hij, de satan, Job in het verderf gestort had. Hij zei: 'Jij, satan, hebt Mij tegen hem opgezet om hem zonder oorzaak in het verderf te storten' (2:3). De satan en de HERE hadden allebei hun aandeel daarin. De HERE onttrok Zich niet aan zijn eigen verantwoordelijkheid daarvoor.

Terecht verbindt Jobs vrouw de rampen die haar man zijn overkomen, met het handelen van God. Maar dat kan zij niet aanvaarden: dat deze rampen haar man onder Gods leiding zijn overkomen. Ook dat is terecht. Of in elk geval heel begrijpelijk.

Haar man, Job, was een uniek persoon. Niemand was er op de aarde die de HERE met zoveel toewijding en oprechtheid diende als hij. Daar had God zelf tegenover de satan getuigenis van afgelegd. Tot twee maal toe (zie Job 1:8 en 2:3). Zo iemand mocht erop rekenen, dat de HERE hem beschermen en zegenen zou. Het Oude Testament staat immers vol van beloften van God voor mensen die Hem dienen met trouw en ontzag: 'De vreze des HEREN is ten leven; men overnacht verzadigd, door het kwaad niet bezocht' (Spr. 19:23).

Tot nu toe leek alles erop dat de HERE die beloften nakwam. Job, die de HERE diende als geen ander, was ook de rijkste van alle bewoners van het oosten (1:3). Maar nu was van het ene moment op het andere alles anders geworden. Alles waarmee de HERE Job gezegend had, was hij kwijtgeraakt. Rijkdom, kinderen, eer en aanzien, zelfs zijn gezondheid was verloren gegaan. Zonder opgaaf van redenen. Zonder dat de HERE ook maar iets van Zich had laten horen.

Geen wonder dat Jobs vrouw het met die God even helemaal gehad heeft. Geen wonder dat zij nu voor haar man nog maar één oplossing ziet: breken met die God. Hem de zegen geven,

Hem vervloeken. En de consequentie daarvan aanvaarden: de dood. Want God vervloeken, daar stond de doodstraf op. De HERE had tegen Mozes gezegd, dat wie door vloeken de naam van de HERE lasterde, ter dood gebracht moest worden (Lev. 24:16). Nabot werd gestenigd, op grond van de beschuldiging dat hij God en de koning vaarwel gezegd - oftewel: vervloekt - zou hebben (hetzelfde woord als in Job 2:9).

Dat is het wat Jobs vrouw haar man adviseert: 'Breek met God; maak een einde aan je lijden; haal een spoedige dood over jezelf heen, door God te vervloeken.' De satan had tegenover de HERE gewed, dat Job met de HERE breken en Hem vervloeken zou. Dat is het wat Jobs vrouw haar man nu aanraadt te doen. Daardoor komt zij, zonder het te weten, de boze opzet van de satan te hulp.

Toch was de raad van Jobs vrouw menselijk gezien een heel begrijpelijk advies. Zij raadde haar man niets anders aan dan wat volgens de satan ieder zinnig mens in Jobs omstandigheden zou doen. En als er naast God één is die weet hoe wij mensen in elkaar zitten, dan is het de satan wel.

Dwaze praat

Maar Job wijst de raad van zijn vrouw resoluut van de hand. Zotte, dwaze praat noemt hij het: 'Zoals een zottin spreekt, spreekt ook gij.'

Zotten, dwazen, dat zijn niet per se mensen met een laag IQ. Het zijn wel mensen die hun ogen dicht hebben voor de realiteit. De realiteit, de werkelijkheid van God. Zij zeggen bij zichzelf: 'er is geen God.' Zij houden met Hem totaal geen rekening. En denken daarom ongestraft hun gang te kunnen gaan (zie Ps. 14:1-4).

'Zoals zulke mensen praten, zo praat jij nu ook', zegt Job tegen zijn vrouw. Hij zegt niet: jij bent er ook zo één; jij bent een zottin, een dwaas. Hij kent zijn vrouw wel beter. Juist daarom treft het hem zo pijnlijk, dat zij nu zo spreekt. Alsof zij een zottin, een dwaas is. Iemand die met zijn of haar ogen dicht voorbijloopt aan de werkelijkheid.

Het advies van Jobs vrouw is heel begrijpelijk en menselijk. Voor Jób is het dwaze praat.

Voor hem is er in zijn omstandigheden maar één ding wijs: niet alleen het goede, maar ook het kwade van God aanvaarden: 'Zouden wij het goede van God aannemen en het kwade niet?'

Jij en ik

Wat wil Job hier nu mee zeggen? Is het een woord van duffe berusting? Wil hij zeggen: 'Als je God wilt dienen, dan moet je nu eenmaal niet alleen de lusten daarvan willen aanvaarden, maar ook de lasten? Het is niet anders?'

Dat is Jobs bedoeling niet. Dat blijkt uit de manier waarop hij zijn uitspraak formuleert. Hij zegt niet, heel onpersoonlijk: 'Men moet nu eenmaal niet alleen het goede van God aannemen, maar ook het kwade.' Hij heeft het ook niet alleen over zichzelf: 'Zou ik, Job, het goede van God aannemen en het kwade niet?' Nee, hij gebruikt de eerste persoon meervoud: 'Zouden wij het goede van God aannemen en het kwade niet?'

Job betreft zijn vrouw er dus bij. Het is alsof hij wil zeggen: 'Zo hebben wij het altijd gedaan. Altijd hebben wij het goede van God aangenomen. Niet alleen ik, maar wij samen; jij, mijn vrouw, evengoed als ik. Jarenlang is het ons voor de wind gegaan. Jarenlang ontvingen wij het ene goede na het andere. Dat sprak voor ons niet vanzelf. Wij kregen het niet zomaar. Wij verbonden het met Gód. Wij namen het van Hém aan. Nu, dan kennen wij Hem toch? Wij hebben toch niet voor niets jarenlang al dat goede van Hem ontvangen? Dan weten wij toch met wat voor Iemand wij te doen hebben? En wat wij aan Hem hebben?'

Daarom is het volgens Job dwaasheid nu God meteen de rug toe te keren. Nu alles opeens heel anders geworden is. Nu al het goede weggenomen is. En er niets rest dan rouw en zweren. Hoe vreselijk dat ook is, het haalt niet meteen een streep door al het goede dat zij samen van God hebben gezien. Wat God nu gedaan heeft, is niet te begrijpen. Maar daarom mag je nog niet direct alles vergeten, wat je vroeger van Hem gezien hebt. Je kent Hem toch? Zou Hij nu echt opeens een heel ander iemand geworden zijn?

De les van het goede

Jobs vraag aan zijn vrouw - 'zouden wij het goede van God aannemen en het kwade niet?' - is niet een vraag waaruit doffe berusting spreekt. Het is een uitspraak waaruit blijkt, dat Job in de goede dagen zijn les geleerd heeft. In al het goede dat hem overkwam, had hij de hand van zijn God gezien. Dat had hem wijs gemaakt. Daardoor kon hij het advies van zijn vrouw als dwaasheid ontmaskeren. Daardoor kon hij het opbrengen om nu ook het kwade uit Gods hand te aanvaarden. Niet omdat het nu eenmaal niet anders kon. Maar omdat hij wist met wie hij te maken had: dezelfde God die zijn vrouw en hemzelf jaren lang zijn goedheid bewezen had. Zo alleen kun je het kwade uit Gods hand aanvaarden: als je bij het goede begint. Als je de goede dingen in je leven niet vanzelfsprekend vindt, maar die bewust met God verbindt. Zodat je Hem daaruit leert kennen: uit het eten en drinken dat je dagelijks ontvangt. De grote welvaart, waarin de meesten van ons mogen leven, in het rijke westen. Je gezondheid. Je man, je vrouw, je kinderen. Je baan. Je relaties.

Zou het misschien daarom voor ons vaak zo moeilijk zijn om tegenslagen uit Gods hand te aanvaarden, omdat wij de goede dingen vanzelfsprekend zijn gaan vinden? Zodat wij Hem daar niet uit leerden kennen?

Om het goede én het kwade van God aan te nemen, moet je bij het begin beginnen. Bij het goede dat God al aan het begin van je leven gaf. Toen Hij tegen je zei: 'Je mag mijn kind zijn. Ik sta garant voor jouw leven. Ik verlos je door mijn Zoon van al je kwaad. Ik zal je verzorgen met alles wat je nodig hebt. En als je toch iets kwaads overkomt, dan sta Ik ervoor in, dat het uiteindelijk zal meewerken ten goede.'

Blijvend gevecht

Dan gaat het echt niet allemaal vanzelf. Dan moet er vaak hard gevochten worden. Het leven wordt niet zomaar één groot jubellied.

Kijk maar naar Job. Toen hij zijn tien kinderen en vrijwel al zijn bezittingen verloren had, prees hij zijn God: 'de naam des HEREN zij geloofd' (1:21). De tweede keer, toen hij onder de zweren terechtkwam in de as, wilde dat kennelijk niet meer. Hij kon zijn vrouw nog voorhouden dat zij samen God trouw moesten blijven. En dat zij hun ogen dicht zouden doen voor de werkelijkheid, als zij Hem nu ineens de rug toekeerden. Maar die uitroep herhalen - 'de naam des HEREN zij geloofd' -, dat lukte blijkbaar niet meer. Het hoefde ook niet: ook zonder op die manier Gods lof te zingen, zondigde Job met zijn lippen niet.

Daarna ging het nog dieper. Na zeven dagen en nachten wisten zijn vrienden met al hun wijsheid nog niets te zeggen, wat Job zou kunnen opbeuren. Toen werd het hem te machtig. Job vervloekte zijn geboortedag. Hij bestormde vervolgens met zijn vragen de hemel. Hij sprak grote woorden aan Gods adres. Te grote woorden voor een kleine mens (zie Job 39:35; 40:2-9 en 42:2-3).

Maar hij vervloekte zijn God niet. Hij bleef bij Hem. Hij kende zijn God immers. Hij was bij het goede begonnen.